

בקהילה

אנכהא נהידן "אם זה היה בנוג
גם כך היינו מחליטים?" הקרבה
לנאוני הדור, העמדת רבבות תלמידים
בירושלים, ודרכי החינוך המאירות של
הגרי"י שיינר • השיחה האחרונה

תורת דוד שישים שנות שיטורים
בכל חלקי הש"ס, תחושת האחריות
לתלמידים והנחלת ההשקפה
הבריסקאית בטהרתה. התלמידים
מספידים | יצחק פלדמן

חיי דוד מברסק לירושלים:
מסע התלאות יד ביד עם אבא
והמחשבה לברוך לאמריקה
| זיכרונות אותנטיים מפי
האחרון לשושלת בריסק

מאה שנים של חיפוש האמת
הרב יעקב ב. פרידמן

בצילו חמדתי וישבתי
יאיר וינשטוק

הם רצים ואנו נתפסים
שלמה קוק

מזכרונות
לכבוד חתן
המלכה

המאסף הענק
של מיטב
עלוני השבת

המגזין המרהיב
של מראות השבוע
בחצרות הקודש

מזכרונות

קרוב למאתיים שנות תורה נגדעו מהעם היהודי
בהסתלקותם ביום אחד של שני זקני ראשי הישיבות, מרן
הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל ומרן הגאון
רבי יצחק שיינר זצוק"ל | סוכרי 'בקהילה'

משחקי הכס קבוצת צעירים
מכה בשועלי הבורסה האמריקנית
וגורמת להם להפסדי עתק | החשש:
התמוטטות הממסד הפיננסי המסורתי

הצלת הצוללת קצין ביטחון
אמריקאי, צמד גנבים וחבורת מרגלים
רוסים מנהלים מרדף אחר סודות
הצוללת החשאית ביותר בצי

בארץ ישראל בלד

אמת לדוד • הרבצת תורה לדורות, אש בוערת
של יראת שמים וחיכוש מתמיד אחר האמת

האחרון לשושלת בריסל

תלמידיו המובהקים של מרן הגאון רבי משולם דוד הלוי
סולובייצ'יק וצוק"ל משרטטים את נתיבי חייו של ראש
השיבה שהיה כעמוד האש שלכני המחנה: השיעורים לאורך
שישים שנה בכל חלקי הש"ס, ההשקפה הבהירה, האחריות
כלפי התלמידים והנחלת המסורת הבריסקאית בטהר

יצחק פלדמן

צילומים: שוקי לרר, שלומי טריכטר, יוחנן לוסטיג,
ארכיון הרה"ג שמעון יוסף מלך מחבר הספרים על בית בריסק

המונים שהלכו אחר מיטתו של מרן הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל היו אפס קצהו של ציבור תלמידיו ומעריציו. רבבות המלווים שנחפזו מהשכונות הקרובות לגאולה היו רק המעגל הפנימי, העמוק, זה שרבי דוד היה אצלו המילה הראשונה והאחרונה.

אבל היו עוד אלפים ורבבות אחרים. כאלו שהמגפה והסגר מנעו מהם לעלות לירושלים וללוות את רבם. הם ישבו בבית, עקבו אחר מסע ההלוויה מביתם, בבדידות, בעצב שקט, הרחק מצרימות המיקרופונים המאולתרים של הספדנים. בעידן אחר הם היו שוטפים את

רחובות ירושלים, צובעים אותם בשחור של אבלות.

עבור רבבות יהודים בארץ ובעולם, "רַב דוד" הוא הכול. קודש הקדשים שאין לערער אחריו. רבים נהו אחריו כממשיך הטבעי לשושלת בריסק, מנחיל תורתם של ה'בית הלוי', מרנן רבי חיים הלוי ובנו הגר"ז ('הרב'), לדורות האחרונים. אחרים פגשו בתורת בריסק בפעם הראשונה אצל רבי דוד. כלומר, רבי דוד לא היה עבורם המשכיות של בית בריסק, כי אם ההיפך, בית בריסק היה להם ההגדרה הכוללת לגדול הענק שפגשו בו בשלב מסוים בחייהם. ומרגע שזימנה להם ההשגחה את אותה פגישה, שוב לא היו מסוגלים להיפרד. נפשם דבקה בנפשו, והם שתו בצמא את תורתו. רבי דוד הפך אותם ל'בריסקערס'.

מסורת אמת מדור לדור

עשרות שנים עמד רבי דוד בראש ישיבת בריסק. הוא החל למסור שיעורים עוד בחיי אביו, ראשוני תלמידיו היו יבדל"ח הגאונים רבי ברוך מרדכי אזרחי ורבי יוסף חיים קופשיץ. שני

הצורבים הצעירים מחברון השתוקקו לשמוע שיעורים מהרב מבריסק שתורתו נודעה בכל ארץ ישראל ובתפוצות, והרב הורה לבנו חביבו רבי דוד למסור להם שיעורים במקומו. מאז, במשך יותר משישים שנה עסק רבי דוד בהרצת תורה יומם ולילה.

היו שניסו להציג אותו כאיש ההשקפה, כמי שתמצית חלבו ודמו נשפך על מזבח המאבקים והרעיונות. תלמידיו האמפנים יגון מפנים בליבם מקום לשוחח עמי, בעיקר כדי לקעקע את התדמית הזו שדבקה בו, על ידי חוגים מסוימים. עם סתימת הגולל פגשתי את אחד משומעי השיעור שלמד אצלו במשך תקופה, הגאון רבי מנחם שפירא. הוא מדגיש: "רבי דוד היה קודם כל ראש ישיבה מרביץ תורה. אדם שעסק בתורה מהבוקר ועד הלילה. להשוות אותו לכל מיני מרביצי השקפה שזה מקרוב באו, זה עוול גדול לדמותו. זה לא היה רבי דוד".

אז מי הוא כן היה?

"היה את הגאון מווילנא ואת משנתו, אחר כך בא תלמידו רבי חיים וואלוז'ינר, הבית הלוי, רבי חיים, הרב, ואחר כך רבי דוד. כל

שישים שנות הרבצת תורה. מרן הגרמ"ד סולובייצ'יק עם יבדל ח מוונגט מוין הערב ד פוורסקי

לו אביו לצאת לשליחות נוספת. רבי דוד לא השמיע שום הערה או טרזניה חלילה, אבל על הבעת פניו ניכרה מעט חוסר שביעות רצון מביטול התורה. אביו, הרב, הבחין בכך מיד, והעיר: 'הלא כל מה שאני מחנך אתכם כל היום, להיות שקועים מבוקר ועד לילה בלימוד התורה. אם באמת שקועים בלימוד, מה זה משנה איפה נמצאים, בבית, בבית מדרש או ברחוב? לחשוב בלימוד אפשר בכל מקום!'.

אם נעמיק מעט בעדותו של הבן על האב, נוכל אולי ללמוד דין חדש בכיבוד אב. על פי אותה תורה שניתנה בבריסק, אפשר לחדש 'שני דינים' בכיבוד אב: דין אחד כמו בכל המצוות האמורות בתורה, כמו שופר ולולב. ודין שני מצד לימוד תורה. דין חינוך והעברת המסורת. ובדין הזה של כיבוד אב, כך נראה, החמירו בבריסק להקפיד עד מאוד. משום שמלבד ההקפדה בכל המצוות, יש במצווה הזו משום הבטחה שלא תינתק השושלת. ואם הבן יכבד את האב בכבוד ובאימה, לא יתכן שיסטה מדרכיו. פעם עיין רבי דוד במאמר שנכתב בביטאונה של קהילה

אחד מהם, ממרכיבי השושלת, ראה משהו אצל האבא ואותו הוא העביר הלאה. אם זה בלימוד, בהבנת הלימוד. אנחנו יודעים למשל על החלק של רבי חיים, על שיטת הלימוד המפורסמת של ה'צווי דינים'. הירידה לשורש הסוגיה, להבנת הדברים ביושר ובאמת. אצל הרב מבריסק הייתה ייחודיות בלימוד סדר קדשים. את הכוח והיכולת שלו הוא השקיע בעיקר בלימוד הסדר שלא נהוג ללמוד בדרך כלל בישיבות. בניו של הרב, ובכללם רבי דוד, עסקו בעיקר בהעברת התורה שלמדו מאביהם. הם השקיעו כמוהו את מרצם ואונם בלימוד סדר קדשים לתלמידים. כמובן שלמדו ולימדו גם חלקים אחרים בתורה, אבל על זה ניתן הדגש'.

נדמה שהמאפיין הראשון של רבי דוד כממשיך לבית בריסק הוא העברת המסורת בטהרתה. בנו ממשיך דרכו הגאון רבי יצחק זאב שליט"א סיפר בהלוויה כי עיקר המציאות של אביו הייתה לימוד תורה וכיבוד אב. אלו שני הדברים שבהם היה טרוד כל הזמן. "בעצמי שמעתי פעם מרבי דוד שפעם שלח אותו אביו לאיזו שליחות. מובן שתיכף מיד מיהר לקיימה. כשחזר הביתה, הורה

תורה שיעורים בשישה סדרים

המסע של רבי דוד להרבצת תורה הקיף את כל חלקיה: הוא לימד קדשים כפי שלימד אביו, אבל לצד זה לימד גם טהרות וזרעים וגם נשים-נזיקין. השיעור היומי הקבוע היה בקדשים. אך היו כל מיני קבוצות שהוא נתן להן שיעורים נושאים אחרים. בין התלמידים היו גדולי תורה נודעים כמו אלו שייסדו את תחילת הדרך - רבי משה חדש, רבי ברוך מרדכי אזרחי, רבי יצחק קולין, רבי מרדכי אליפנט, רבי שמעון משה דיסקין ואחרים.

מדי יום בשעות אחר הצהריים המוקדמות היה מוסר את השיעור הקבוע בישיבה. מלבד זאת היה מוסר שיעור בטהרות וזרעים, כשהוא מסיים עם תלמידיו כמעט את כל הסדרים בעיון. "את מסכת אהלות יצא שלמדו פעמיים, וכשסיימו הוא שמח שמחה גדולה. הוא קרא לתלמידים אליו הביתה ועשה סיום מיוחד עם בשר.

"בכל מוצאי שבת מברכים היו מתאספים אצלו בבית זקני הבוגרים לשיעור מיוחד בנושאי נשים נזיקין. בין התלמידים היו הגאונים רבי שריאל רוזנברג, רבי אליהו מן, רבי זאב שפירא, רבי ראובן שפירא, רבי מרדכי רוזנברג, רבי זאב ברלין. יחד עם קבוצה של תלמידים מבוגרים שהשתוקקו להמשיך ולקבל מרבם הגדול. מכל קצוות הארץ הם היו מתקבצים במוצאי שבת אחת לחודש, ומתיישבים בחדרו לשיעור פרטי מיוחד. במהלך השיעור היה רבי דוד פותח סוגיה מנשים נזיקין, ומעביר את משנתו בשיטת הלימוד הייחודית והמעמיקה לבית בריסק. אותם יחידי סגולה שזכו להימנות על השיעור, לא ויתרו עליו בשום אופן. כל מאמץ היה שווה בעיניהם כדי להגיע לשיעור ולשמוע את רבי דוד."

ובכל זאת, אחת לתקופה נפוצו בשמו של רבי דוד אמרות תקיפות בענייני השעה. מתי הן נאמרו? באיזו מסגרת?

"כל שבת היה מוסר שיעור קבוע בחומש. בחורף - בלילות, ובקיץ - בצהריים. רבי דוד גר בקומת קרקע, ומאות אנשים היו מצטופפים סמוך לגדר ומחוצה לה, ומקשיבים לדבריו. במהלך השיעור הוא היה מכניס את המסה ההשקפתית בענייני היום. כל שבוע הוא היה מדבר בענייני מוסר. אבל לרוב זה לא היה יוצא החוצה, כי זה לא היה תקשורתי מספיק. מתי זה כן היה יוצא לרבים? כשהוא היה מדבר נגד הציונות וכדומה, דברים ששמע מאבא שלו. אז היו שומעים טוב מאוד בכל הרחוב החרדי את דבריו. כל מה שהוא אמר היה מבוסס על יסודות בריסק, כפי שקיבל מאביו."

בחורי הישיבה יכלו לגשת אליו לדבר בלימוד?

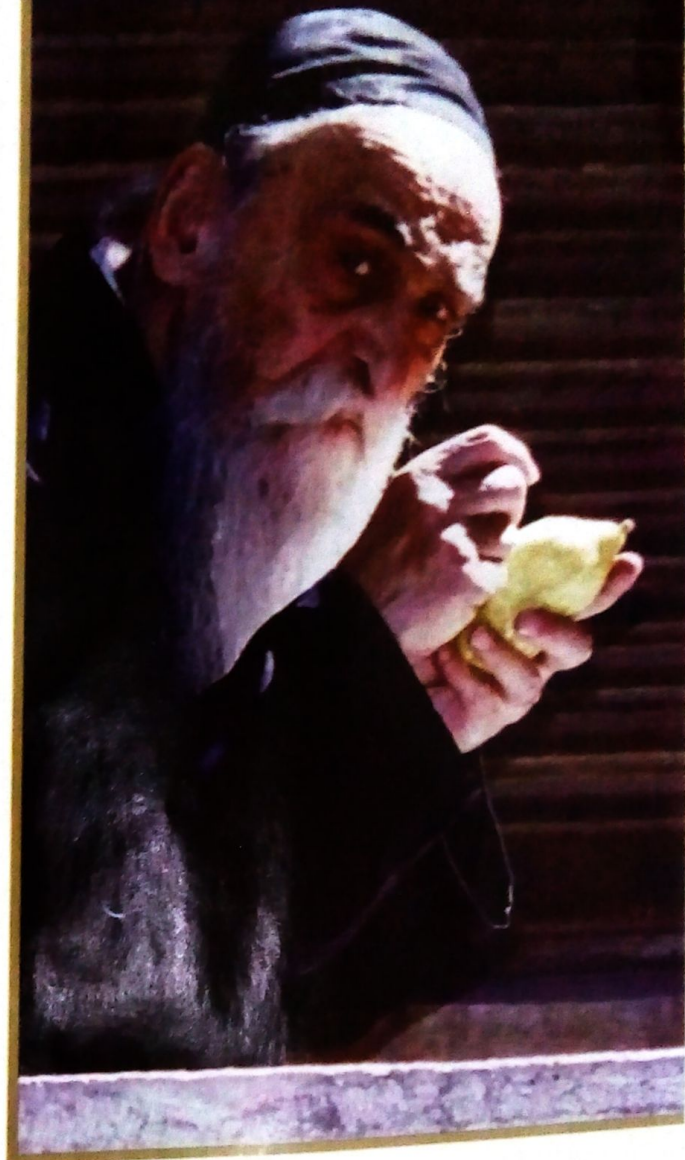
"בוודאי. הוא היה מגיע בתשע בבוקר ומתיישב בכניסה לבית המדרש. באותו רגע כבר היו באים לדבר איתו בלימוד. לפעמים היה מתפרסם שרבי דוד יגיע היום יותר מוקדם, אז הבחורים והאברכים היו ממחרים לחכות לו. אחרי צהריים היה את השיעור, הוא התקיים בכלל במקום אחר, לא בישיבה. ברחוב מלאכי 40. בבריסק אומרים 'פערציג מלאכי'. זה הכינוי למקום שבו נמסר השיעור. בדירה שאישה העמידה במיוחד עבור מסירת שיעורים."

בתחילת דרכה של הישיבה חילקו הבחורים את סדרי הלימוד בבתי מדרש בסביבה, בעוד השיעור נמסר באותה דירה ברחוב מלאכי. בשנת תש"נ נחנך בניין הישיבה בשכונת גוש שמונים, ועדיין, השיעור היומי הקבוע המשיך להתקיים באותה דירה שברחוב מלאכי. את התפילות קיים רבי דוד כמנהג בית בריסק: בימי חול בביתו, בשבתות ובחגים היה מתפלל שחרית ביחידות, ולקריאת התורה היו מצטרפים מתפללים נוספים להשלים למניין."

הוא היה נגיש גם לשאלות שלא סבבו סביב לימוד? התלמידים

"בכל סבא,
בכל שורה
בלימוד,
הוא חיפש
איפה הנקודה
האמיתית.
התורה לא יכולה
להיות נכרדת
ממסורת של
אמת. הוא לא
חיפש 'שטיקל'
תורה יפה,
שיריה משהו
חיצוני לתורה
שאותה קיבל
ירושא מאבותיו"

חיבוב של מצוה. בודק אתרוג בחצרו

מסוימת. על המאמר היה חתום אחד מאישי הציבור של אגודת ישראל, שלא נמנה על מעגלי בריסק. רבי דוד התפלא ואמר למקורביו: "איך יתכן שאדם שלא למד אצל אבא יכתוב כל כך נכון?"

רבי דוד ראה בתורה שקיבל מאביו את חזות הכול. שרשרת שעוברת מהגאון מווילנא עד ימינו, ללא שום עירוב השקפה זרה באמצע. "המהות של התורה של רבי דוד הייתה חיפוש מתמיד אחרי האמת והיראת שמיים", מסביר הגר"מ שפירא. "בכל סבא, בכל שורה בלימוד, הוא חיפש איפה הנקודה האמיתית. התורה לא יכולה להיות נפרדת ממסורת של אמת. הוא לא חיפש 'שטיקל' תורה יפה, שיהיה משהו חיצוני לתורה שאותה קיבל ירושה מאבותיו. בשום אופן לא. תמיד חיפש להבין את האמת. לא את הברק והנוצץ. מבחינתו, התורה היא רצון השם. לא איזה עניין מדעי או מחשבתי גרידא. כשהוא הקריא את ה'נפש החיים' שאומר שכששואדם לומר תורה - המלאכים לוקחים את התורה שלו ועושים מזה כתר לקדוש ברוך הוא, הוא אמר את זה בהתלהבות, בכזה רעש, באש להבה. זה היה אצלו חזות הכול. הוא לקח את הדברים כפשוטו: הוא לומד תורה, ומלאכים בשמיים לוקחים את הדברים ויוצרים כתר. לא צריך ניצוצות וברקים."

בנסוע הארון

הרב יעקב נ. פרידמן

כבקדשי מזבח - היה ה'שויתי' בוער לאמת המוחלטת.

המיזוג בין ה'שויתי' לאמת התורה, הסעיר אותו.

לפני כל מעשה ודיבור היה פחד אלוקים מבעיר את מצפוניו. באחת השנים בבדיקת חמץ מצא רבי דוד דיבל מעוקם מפלסטיק שבאורו הצהבהב של הנר נראה ספק-דיבל ספק-וופל.

הוא החוויר כסיד, אימה חשיכה נפלה עליו. גופו הרטיט באימת בלהות. בייאשוו החל לשאוג בקול מר על נפש יחידתו.

ורק כשהוכיחו לו באותות ומופתים שהדיבל - דיבל, ורק כשנשלח מישוהו לקנות בורג שהוברג אל תוך הדיבל, חזר לאיתנו.

בתחנת הרכבת בבית הנתיבות של וורשה. עשרות קרונות פולטים המוני נוסעים, מהומה משתררת, דחיפות וצעקות. בין היורדים נמנה גם עמוד הענן לפני עולם הישיבות רבי חיים סולובייצ'יק ובנו 'הרב'. במהומה הגדולה התנתקו לפרק זמן האב ובנו.

לפתע נתקלים הנוסעים היורדים ברבי חיים השכלתן הנינוח, רך-המבע והמיושב, המתרוצץ נרגש בבית הנתיבות ושואג בקול נרגש:

"וולוולה! וולוולה! איך האב געפונען דעם ווארעט! מצאתי את המילה!"

את העדות הגדולה הזו הנחיל רבי וולוולה ירושה לבניו. זה לא היה סיפור באבא במהומה, וברכבת. רבי וולוולה העביר לבניו את חרדת הקודש של אסכולת בריסק בפני גורליותה של 'מילה'. ניסוח מדויק של הברה יכול להגדיר לטוב ולרע גופי תורה, בשורשים שרק לבריסק-של-רבי-חיים היה בהם מגע.

העולם היה קצר מדי, דריכותו עזה מדי - שלא נותר פנאי לאנגריות חסרות-חשיבות. הוא עצם את העיניים מכל מה שאינו מאיר קושיה ברמב"ם או הסבר בראב"ד.

כאשר כבוד קדושת האדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמר ביקר במעונו, ביקש רבי דוד לכבד את תורת האורח, והגיש לפניו מאוצרות מטבחיו: תה בכוס פלסטיק, וקלמנטין. הגבאים שהיו רגילים אצל מארחים להגשות מפוארות של קעביסֶטווע, הסתכלו בתימהון.

רבי דוד שם לב למבטים, הזדעזע מהחדש, ואמר בבריסקאית: **"זייט רוהיג, איך האב דאס אליין געמיישעקט"**. ("היו רגועים. הפרשתי מעשר בעצמי").

כי לא נבראה עבדו קלמנטינה כי אם כדי לעשר עליה; ולא נברא הזמן אלא כדי לברר אם מקום זה הבית נתקדש גם בקדושת פה לגבי מעילה, ולא ניתן בו הלב אלא כדי להבעיר אותו מפחד השם והדר גאווו.

הטריכות שבריסק ייחסה לשורשים, הצורך הנואש למיצוי האמת - **הבני את חייך של רבי דוד לקצב עז משל שאר האדם. כל ימיו אשר חיה היה דוד, ממקד, נסוג בהלך-רוח בריסקאי של אותה גורליות.**

סביבותיו חשרת עבים, ואווירה טעונה של לחיצות. תמיד היה שרוי בעסק גדול. דבר לא נעשה 'כלאחר-יד'. לפני כל 'מעשה מצווה' ריחפה תכונה: **הולכים! עושים! כל רגע מרגעיו היה 'חי', אפוף מוחין.**

אמרו עליו על רבי דוד סולובייצ'יק שכל רגע שלו היה חי כל כך, שאם היו חותכים אותו היה זה ממנו דם.

הדריכות לאמת ולפחד-אלוים נבעה מתפיסת החיים של "עמדו ואשמעה מה יצווה ה'!"

כשנשאל על שיטת הלימוד של אביו 'הרב', נעמד ברטט ובזיע, ניגש לארון הספרים, הוציא 'משנה ברורה' עתיק יומין שעדיין ראה - ככל חפצי הבית - את סמטאות בריסק, וקרא ברגש עצום:

"שוויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוים... כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו..."

"דער טאטע", אמר בדחילו, **"האט דאס גילעבט! אבא חי כך סוגיות בתמורה במעילה... כשאבא הסביר את המחלוקת בין הרמב"ם לראב"ד אם בהקדש בדק הבית יש חילוקי הקדשות**

רבי דוד חי בגלות.

ממעונות אריות, מרחוב בודינובר הקדוש בו התהלכו ופערו גאווני בריסק לדורותיהם; מחדר בית דינו של רבי שמחה זליג, ומהיכלו של רבי ברוך בער בקמניץ - נחת לקטנות דעתו ומושגיו הדלוחים של דור הבמבה.

המעבר הזה הרעיש אותו. כל ימיו נמלט על נפש-יחידתו מהעולם הנוצץ סביבו באורות השקר. בשיעורי חומש רש"י שמסר בקיתון שביצר לעצמו, הביע את המיאוס מגלות הקלילות והנהנתנות אליה נפל. הפער בין קדושתו לעולם התווה - התעצם ככל שבא- בימים "ונחלשו כוחות גופו - ועממה אש התאוה, והתחזק

יכלו להתייעץ איתו בענייני השעה והחיים?

"בוודאי. הוא היה ראש ישיבה לכל דבר ועניין. ייעץ לתלמידיו על כל צעד ושעל. התלמידים המובהקים המשיכו את הקשר לכל החיים, ולא עשו צעד, פסיעה, בלי לשאול אותו. אני מכיר אחד מתלמידיו שהיה נוהג לנסוע לחו"ל לעיתים תכופות, וכל פעם היה נכנס לרבי דוד כדי לקבל את אישורו."

שיטה עומד על המשמר

ברבות השנים התקבל לעיתים הרושם, שרבי דוד היה קנאי יותר מאביו, לפחות בנוגע ליחס למדינה. תלמיד אחר מתלמידי רבי דוד מנסח זאת כך: "העובדות הן שבעניין הבחירות הוא אף פעם לא אמר לא להצביע. כל מי שאומר שבבירסק אומרים 'לא להצביע', זה פשוט לא נכון, בטח אצל רבי דוד. לא תמצא שום הוראה כזו, לא בכתב ולא בעל פה. יתירה מזו, כל פעם שנפתחה מערכת בחירות הוא נמנע מלתקוף את נציגי המפלגות החרדיות, דבר שהוא היה עושה מדי פעם כשחשב שיש למחות או להעיר. אבל לפני מערכת בחירות הוא שתק. הוא לא רצה לפגוע בהצלחתם. היו גם פעמים בודדות שהוא עודד הצבעה בפועל. פעם אחת בבחירות לעיריית ירושלים שהיה לו חשוב שיצביעו. הוא עודד את אנשיו ודחף מאחורי הקלעים שייצאו להצביע. גם כשהוקמה דגל התורה היה לו חשוב שיצביעו. הוא ידע מה שקורה במפלגה בעת ההקמה. אברהם רביץ היה אצלו ועירב אותו בפרטים. הוא דחף בשקט להצביע, אבל לא באופן רשמי. "חשוב להבין", הוא מסביר, "שבבירסק

"רבי דוד היה קודם כל ראש ישיבה, מרביץ תורה. אדם שעסק בתורה מהבוקר ועד הלילה. להשוות אותו לכל מיני מרביצי השקפה שזה מקרוב באו, זה עוול גדול לדמותו. זה לא היה רבי דוד"

שכלו ונתפשטו אורותיו ונזדככה השגתו". מאידך - גם ברחוב הישראלי גברה קלות הדעת והוולגריות המתנפצת למרגלותיו באורות השקר. כל זה גזר עליו גלות בביתו שלו.

ודווקא בתקופה החשוכה הזו, כשהעולם סביב מתבוסס באפלת קמפיינים של פוליטיקה מסואבת; בימי שנאה ומגפה, ופלגנות והסתה - זהה דמותו של רבי דוד כדמות הקשת בתוך הענן. ממרומי קדושתו ו-99 שנותיו, העניקה עצם נוכחותו השראה. מגע של חסד אלוכי. בתקופה של פוליטיקה צבעונית קצרת אופק, העניק רבי דוד מגע עם תפארת עבר ומסורת דורות. הוא החיה עולם הנלחם על הזכות להישאר ישן. מאובק. שחור-לבן. לא עדכני.

רבי זלמן סורוצקין כך אמר:

"כשנשברת צלחת, חולף שבריר-רגע מצער, קצת מבוכה ותמיד יימצא מי שיאמר בחדווה, מזל-טוב! ויפיג את המתח. מאידך, כאשר נשברת צלחת מתוך סט - הצער רב יותר. משום שהיא פוגמת מערכת שלימה. אבל כשנשברת צלחת מהפירמה היוקרתית של 'רונטל' - כבר שורר אבל של ממש. למה?

משום שבית החרושת הווניאי היוקרתית - נסגר. את התחושה הזו ביטא כלפי מותה של אם ה'חזון איש'. על אף שלרבי דוד יש ממשיכים, בדמות אחייניו ובניו הגדולים - ולפירמה הארצי-ישראלית יתרונות מפוארים משלה - הפירמה של בריסק שנוצקה ברחוב בודינובר, ראתה את הרב ובית דינו בכור ההיתוך הבריסקאי, וינקה פה-אל-פה מרוחו הגדולה - נסגרה השבוע.

אתה חוזר עכשיו רבי דוד, לפמליה של מעלה, ואתה חוזר מגלות ארוכה הביתה. להיכלות הבהירות השלמה אליה חתרת ושיוועת במאה שנים של יזע ושל דם.

אתה חוזר לאבוהון דכולהו רבי יאשע בער, להיכלו של רבי חיים - אש התמיד שליחכה את השגותיך, והוא שהטמיע בך את תכונת אהבת-האדם; להיכלו של אבא 'הרב' שעיצב את כל מה שהיית, את הנשימה שנתת בך, הדריכות, ואת קדושת האינסטינקט. תמצא שם גם את רבי ברוך בער רבך, עזה כמוות אהבה שאהב רבי ברוך בער אותך. 'דעם רבינס אייניקל'.

ותמצא שם אורות בהירים מתורת בריסק, שלבטח קיבלו הסכמה בפמליה של מעלה, שמן הסתם התיירה פרסום מלא של תורת אבותיך שהיו שרויים בעלמא הדין בגלות ה'סטנסיל'...

גם בעולם השקר ידעת לאחוז בשני הקצוות: ספון ביראה עילאה, ובאותה דחילא דחביבותא - שמכוחה הענקת אור וחיים ושפע אהבה לכל יציר נוצר.

זכור נא אותנו גם שם בהיכלותיך; היה מליץ-יושר לדור עיקש ופתלתול, המצוי היום בסבך הגדול בתולדותיו, בייאוש של מגפה ומוטציה וקטטה.

תהא נשמתך המאירה רבינו הקדוש צרורה בצרור החיים.

עם גיסו יבדל"ח הגר"מ שטרנבוך

הזכיר שמות של חברי כנסת או עסקנים, גם כשמחה על דברים שבעיניו היו חמורים ממש. הוא לא אמר 'אותו אחד שעושה כך וכך' אלא 'עושים היום כך וכך'."

מה למשל?

"הנח"ל החרדי. הסיפור הזה כאב לו ברמה קשה מאוד. זה שרצו שבחורים נושרים יכלו לצבא, זה אכל אותו. היה אפשר לראות שהוא כועס ובוועד כמו אש כשהוא מדבר על זה. גם כניסת האקדמיה למגזר העכירה את רוחו. שמירת החינוך הטהור הייתה אצלו קודש. הוא לחם שיישמר החינוך כמו שהיה פעם, שלא יכניסו ליבה או חינוך מקצועי, לא הסכים לשום פשרות בעניין הזה."

נקיות מעטפה ושלוש חתימות

אילו ספרים יצאו מתורתו של רבי דוד?

"רבי משה מרדכי שולזינגר הוציא את הספר הראשון של רבי דוד על מסכת תמורה. רבי דוד שאל אותו לפני כן, 'רבי משה מרדכי, מה המטרה שלך בספר?' רבי משה מרדכי ענה: 'לא כסף ולא כבוד. הכל כדי להגדיל תורה ולהאדירה'. הוא קיבל אישור. אחר כך תלמידיו הוציאו, גם באישורו, סדרת ספרים ענקית 'שיעורי רבנו דוד הלוי', לצד זה יש סדרת ספרים על התורה, ועוד כך של השקפה ואגדה, ספר ענק של למעלה מאלף עמודים. בנוסף יש ספר אחד שהוא כתב בכתב ידו. כמיטב המסורת של בריסק, מלבנים ומנפים נפה אחר נפה, ובעזרת השם בתקופה הקרובה ייצא הספר לאור עולם, אחרי עבודה אישית שלו במשך שנים רבות. יופיעו שם מיטב החידושים שלו, אלו שהוא ראה בהם ראויים לפרסום בספר החתום על ידו."

לפני כשנה וחצי נפל הגרמ"ד בביתו, ומאז נחלש. תלמידיו הקימו עבורו כמו בית חולים פרטי ברחוב עלי הכהן, שם התגורר בשנה האחרונה לחייו. גם בתקופה זו הוא עוד תפקד, מסר שיעורים וקיבל קהל. אחרי סוכות חלה בקורונה, ומאז נכנס לתקופה של תשישות שממנה לא קם. עד החודשים הללו, כמעט עד סוף ימיו ממש, הוא הרביץ תורה והיה בקשר יומיומי עם תלמידיו.

נגידים רבים ברחבי העולם התמודדו על הזכות להחזיק את

"נל שבת היה
מוסר שיעור
קבוע בחומש.
בחורף -
בלילות, ובקיץ
- בצהריים.
רבי דוד גר
בקומת קרקע,
ומאות אנשים
היו מצטופפים
סמוך לגדר
ומחוצה לה,
ומקשיבים
לדבריו.
במהלך
השיעור הוא
היה מבנים
את המסה
ההשקפתית
בעיניי היום"

אף פעם לא ראו בהצבעה דבר קדוש. כששאלו את הרב מבריסק האם להצביע הוא אמר 'זו לא כזו עבירה חמורה כמו שיש שאומרים, וגם לא כזו מצווה כמו שאחרים אומרים. מי שרוצה שיצביע - מי שלא רוצה שלא יצביע'. כלומר, לא ראו בזה עניין עקרוני, אלא תלוי נסיבות. לפעמים זה משרת את האינטרס הציבורי, ולפעמים לא. כאשר הרב מבריסק רצה למנוע חזית דתית עם המזרחי, הוא הבטיח לשלמה לורנץ שאם ירצו לבד הוא ידאג להם לקולות. הוא קיים את ההבטחה וכתב מכתב להצביע. מה שקרה, שהבחירות היו בחשוון והרב מבריסק נפטר ביום כיפור, אחרי שכבר כתב את המכתב ומסר אותו לעסקנים. כשפרסמו אותו אחרי פטירתו טענו הקנאים שזה זיוף. מי שכתב מכתב כדי לאשר שהמכתב אכן אמיתי, היה בנו רבי דוד, וחתמו עליו שאר הבנים."

ואחרי כל המורכבות הזו, תלמידיו של רבי דוד מצביעים בבחירות או לא?

"התשובה היא - לא. משום שהוא חניך לביקורת ובדיקה פנימית מעמיקה, יחד עם שאיפה לפרפקציוניזם ונקיות מוחלטת, שזה דבר שלרוב הוא בלתי ניתן להשגה. ממילא התלמידים לא לוקחים חלק במפלגות שרחוקות מהשלמות והנקיות הזו. הם לא מרגישים שייכים לזה."

"עוד דבר. מאז שנכנסו לקואליציה בימי בגין, המפלגות החרדיות שותפות לכל החקיקה שעוברת בכנסת. זה הופך את כל המצביעים לאחראים לכל מה שקורה במדינת ישראל. במצב כזה קשה מאוד לשמור על נקיות מוחלטת. אז לא מצביעים. אני מדבר כמובן על הגרעין הקשה של התלמידים. בוודאי שיש כאלו שמחשיבים עצמו לתלמידיו, והם כן מצביעים, או לפחות מצביעים מדי פעם, כשהשובה להם מערכה מסוימת."

במה התבטא אצלו המאבק בציונות הלכה למעשה?

הרב שפירא משיב על אתר: "קודם כל באי-ליקחת תקציבים. בבריסק לא לוקחים שקל מהמדינה. הוא ראה בשלטון החילוני אויב שמטרתו הכחדת קיום התורה והמצוות. שלטון שלוחם ביהדות. גם היום, משרד החינוך עוסק בעיקר בעקירת הדת. כמו שאמר רבי חיים מבריסק שלא הקמת המדינה היא המטרה ועקירת הדת היא האמצעי, אלא ההיפך, המטרה היא עקירת הדת והאמצעי זו הקמת המדינה. ככה בדיוק ראה רבי דוד את הדברים עד ימיו האחרונים. המנוע המרכזי של המדינה הוא עקירת הדת, וממילא יש לנתק כל קשר מכל דבר שקשור לשלטון, מטוב ועד רע."

על אף מלחמתו וסלידתו מכל סממני השלטון הציוני, חברי הכנסת של אגודת ישראל היו אצלו בני בית. עוד בשנים קודמות מנחם פרוש ושלמה לורנץ היו מאבי ביתו הקרובים ביותר. גם בשנים האחרונות נהגו מאיר פרוש ויעקב ליצמן לפקד את מעונו בקביעות, כשהם מתייעצים איתו על שאלות עקרוניות התלויות בהשקפה. מאיר פרוש היה בן בית ממש. יעקב ליצמן ואברהם רביץ היו מקורבים אליו מאוד. ממילא ברור שהייתה לו השפעה על מהלכים מסוימים שהיו חשובים לו.

בכל העשורים האחרונים היה רבי דוד כמו מצפן עבור הציבור החרדי כולו. גם אלו שהתגוררו בבני ברק או בפרבר צפוני סמוך לחיפה, היו תלויים בדעת תורתו מבלי שאפילו היו מודעים לכך. גדולי דור רבים שאלו לא פעם לפני הכרעה חשובה התלויה בציפור הנפש: "ומה אומר רבי דוד?"

כתוצאה מכך אירע לא פעם שגדולי הדור שלחו את חברי הכנסת למעונו של רבי דוד לשמוע את דעתו. כך נכנסו מאיר פרוש ויעקב ליצמן לרבי דוד על אחד מחוקי החינוך, ועברו איתו סעיף-סעיף. הם ידעו, שאם דעתו של רבי דוד לא תהיה נוחה, תקום סערה גדולה בירושלים, וגדולי הדור הליטאיים יורו להתנגד לחוק. וכאשר הייתה דעתו לא נוחה - הוא היה מביע אותה בבחירות ובלכת אש. "אבל מעולם לא התבטא באופן אישי. הוא אף פעם לא

עם רעי' הגאונים רבי אלימלך מלר ורבי חיים יעקב גולדוויכט

מעיקרא. הוא לא הבין מה יש לחפש שם. אחיינו של רבי דוד הגאון רבי חיים מיינשטיין סיפר שבילדותו הלך פעם לבקר את בתו של ה'בית הלוי' שהתגוררה בתל אביב לפני כשישים שנה. כשהם עברו ברחוב אלנבי ראה רבי דוד שאנשים סועדים ברחוב. הוא ממש התפלל: "מה ההנאה לאכול ברחוב, איזו הנאה יש בזה?"

הניתוק שלו מכל הנאות העולם הזה, ומכל זרועות הפיתוי שהוא שולח, היה מוחלט. בדרך זו חינך גם את תלמידיו. הוא החדיר בהם כל הזמן את ה'ראת שמיי'ם'. המצוות העסיקו אותו מבוקר ועד לילה. "בסוכות ובפסח הוא החזיק את האתרוג או את המצה בהתרגשות של חיבה שקשה לתאר. הוא ממש אהב את החפצי מצווה. מדי שנה היה רבי חיים גריינמן שולח לו אתרוג מהודר באמצעות בנו רבי שמשון שייבדל לחיים טובים. גם אחרי פטירתו של רבי חיים המשיך רבי שמשון לשלוח את האתרוג. בשנה האחרונה לא שלח, ורבי דוד הצטער מאוד."

אגב, קשר מיוחד היה לו עם רבי חיים גריינמן. שני גדולי הדור שצמחו באסכולות זהות, אך שונות בתכלית. זה בערוגתו של החזון איש, וזה בערוגתו של הרב מבריסק. הידידות ביניהם הייתה כמו של שני אחים קרובים. רבי חיים היה אומר: "רבי דוד הוא הערליכער הכי גדול בירושלים". כל אימת שנפגשו, אורו עיניהם, והתרגשות מילאה את פניהם. לשמחות בבית משפחת שפירא היו מגיעים שני גדולי הדור. הרב'ה רבי דוד, ורבי חיים שהיה קרוב משפחה. כשרבי דוד היה נכנס לאולם, תיכף היה שואל את בעל השמחה בציפייה: "נו, רבי חיים כבר היה?"

לפני שנה, כשהיה חולה ומחובר לזונדה, ביקש כל הזמן "תביאו לי ביסקוויט". סובביו תמהו, ממתי הראש ישיבה צריך ביסקוויט? מה לראש ישיבה עם ביסקוויט? מה גם, שבאופן טכני הוא לא יכל לאכול אוכל קשה. שאלו אותו תלמידיו: "רבינו, מה העניין עם הביסקוויט?" הוא השיב: "תיכף מגיע פסח, וצריך לאכול מצה. השיניים שלי חלשות, אני צריך להתרגל". כשהגיע פסח והוא אכן הצליח לאכול כזית, רבתה אצלו השמחה עד לשמיים.

עבור רבבות תלמידיו הסתלקה השבוע דמות אבהית מגוננת, כזו שניווטה להם את הדרך במים סוערים, לימדה אותם את נבכי התורה והעמיקה להם יתד ביראת שמיי'ם טהורה ואמיתית. עבור המוני בית ישראל, אלו שאינם נמנים על תלמידיו, אבד השבוע החיבור האחרון לבריסק כצורתה. הנכד האחרון של מרן הגאון רבי חיים מבריסק שעוד נותר עלי אדמות. האחרון לשושלת בריסק.

בכל העשורים
האחרונים
היה רבי דוד
כמו מצנן
עבור הציבור
החרדי כולו.
גדולי דור
רבים שאלו
לא יעם
לכני הכרעה
חשובה
התלויה
בציפור
הנפש: "ומה
אומר רבי
דוד?"

הישיבה של רבי דוד, ועל אחת כמה את ביתו ואת צרכיו. בכלל, לרבני בית בריסק ישנה אהדה כבירה בעולם היהודי בארצות הברית, אשר גדולה פי כמה מהקהל הישראלי. תופעה מרתקת זו, שכנראה קשורה לעניין סוציולוגי עמוק בנפש האדם, עמדה לצדו של רבי דוד בהקמת הישיבה והחזקתה. אף על פי כן, רבי דוד מעולם לא יצא מהארץ, והביע זלזול מוחלט בכסף ובזהב. "אחד מתלמידיו, בן של גביר גדול, הגיע לארץ בתחילת זמן קיץ ונכנס לשיעור בפערציג מלאכי. אחרי השיעור הוא ניגש לרבי דוד והניח לו על השולחן מעטפה שמנה, שלכל היה ברור מה תוכנה. רבי דוד הביט בו ואמר: "אני הדוור שלך? מה אתה מביא לי את זה? תביא לי 'היתח'". הוא לא חלק כבוד לבעלי ממון, ועל אחת כמה דבר חיוני להם. אתה רוצה לתרום לישיבה? נו, אדרבה, זו מצווה רבית ונחמה את הכסף לבית. "וכי אני הדוור שלך?"

על פי זמנו, ואולי בשל זאת, נכרכו הגבירים הגדולים אחרי רבי דוד, וחיפשו את קרבתו. "יש הרבה גבירים שבמשפט של רבי דוד מרובי בריסק יזינו שלושה מיליון דולר מכאן לשם. האמת הנוקבת של בריסק מעניקה להם רגעים של טוהר בתוך העולם העסקי הנכלולי שהם חיים בו. בבריסק אתה לא שווה לפי הכסף שלך, אתה שווה רק לפי התורה שלך. אם תגיד סברה טובה, אתה שווה, אם לא – אתה לא שווה. זה הכול."

מובן, שלצד הזלזול שלו בממון לכשעצמו, הוא הביט בחרדה על כספי הישיבה ונזהר בהם במלוא החומרה. כסף הוא עפר כאשר הוא שוכב בבנק, אבל הוא דורש זהירות מופלגת כשהוא הופך להיות דיני ממונות. "אברך ממכרו הגיע אליו לקבל אישור שהוא תלמיד בישיבה כדי לקבל הנחה בארונות. רבי דוד הוציא חותמת וחתם על שלושה דפים. התלמיד העיר לו שהוא צריך רק שני דפים. רבי דוד אמר: אתה צריך רק שניים, אבל בכרית של החותמת נשאר מעט דיו, והוא יכול לשמש לעוד חתימה. שיהיה כבר עבור הבא בתור אחריו". עד כדי כך ניקה את כפיו שלא להוריד לטמיון שום שווה פרוטה מממון הישיבה.

טהרה

ניתוק מוחלט מהעולם

ויראת שמיי'ם. היא עמדה אצלו מעל הכול. בשונה אולי מגדולי תורה אחרים שנלחמו עם העולם הזה, רבי דוד היה מנותק ממנו

גורל הרמב"ם • "אבא ציטט את לשון
הרמב"ם ופסק: נוסעים לארץ ישראל"

מזמור לדוד

החינוך בבית לפחד רק מחטאים, מסע התלאות של משפחת הרב מבריסק
לירושלים דרך וילנא, אודסה, איסטנבול, חאלב וחיפה, הגוי שהרג 15 יהודים וגם:
ההתלבטות אם לברוח לאמריקה או לארץ ישראל | קורות חייו של מרן הגאון רבי
משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל, כפי שסופרו על ידו • מונולוג היסטורי

צבי יעקבזון

בדרכי אבא. מרן הגרמ"ד עם אביו מרן הגר"ז בשמחת נישואיו. משמאל נראה הגרמ"ד שפירא

'במקום זה אין חשש?'. כשאבא שמע את זה הוא התחיל לרעוד. כל הפנים שלו התנפחו מפחד. אולי לא היה רואה את הנקב והיה מכשיר. אתם רואים עד כמה צריך להיות פחד מחטא.

"אם היינו יודעים את החומרה של החטא, לא היינו חוטאים ולא היה שחר ועונש. הקב"ה רצה לתת שכר לבני אדם. בחירה. אם היינו יודעים כמה פוגם כל חטא וחטא, היינו עושים רק מצוות ולא היינו חוטאים כלום. אנשים לא יודעים מה זה חטא! פחד מחטא! זה הכי גרוע. כילדים היינו יכולים להסתובב בבית ולהפוך אותו, אך לאבא זה לא היה אכפת. אבל אם היינו נוגעים במקצה, אתם לא יכולים לתאר איך שהיה צועק. זה היה פחד. להפוך את הבית ולשבור אותו - לא קרה כלום, אבל חטא?

"אני מתבייש לספר את הסיפור הבא. זה היה בשבת. הייתי ילד בן 6 ואבא שלח אותי לקרוא למישהו. כשחזרתי, עברתי ליד חצר בה עמדו ילדים ושיחקו בכדור. כשעברתי שם, עמדתי רגע אחד, אולי שני רגעים, והסתכלתי. עבר איזה בחור מהישיבה, ראה שאני עומד ומסתכל והלך לספר את זה לאבא. כשחזרתי הביתה אתם לא יכולים לתאר את הצעקות שקיבלתי מאבא. היה חינוך רק על קיום מצוות. על שום דבר לא העיר לנו, רק על עבירה או מצווה. אם אתה נוגע במקצה בשבת, זה היה נורא. ממש היה פחד. חילול שבת! עומדים ומסתכלים על חילול שבת!

הבריחה לווילנא

רבי דוד סלובייצ'יק זצ"ל מסמן על דף ומצייר מעין מפה. "במלחמה, היטלר כבש את פולין. אחר כך רוסיה הצטרפה לגרמניה ובתמורה קיבלה חלק מפולין". הוא מחווה על הנייר: "כאן גרמניה, כאן רוסיה, כאן פולין. בריסק הייתה בחלק של רוסיה. ברוסיה שלטו הקומוניסטים שרדפו את הדת נורא. הרבנים הושלכו לבית סוהר. חשבנו איך לברוח? רוסיה לקחה חלק ליד וילנא ומסרה אותו לליטא. בשביל זה ליטא הסכימה לרוסיה להקים בסיסים בכל המדינה. בינתיים ליטא הייתה חופשית וברחנו לליטא, אבל היה ברור שהמצב הזה לא ימשך. הם פתחו בסיסים, אחר כך יכבשו את הכול. אבל בינתיים הסתדרנו. קיבלנו אישור לעלות לארץ ישראל וגם לארצות הברית. זה היה בתחילת שנת ת"ש.

"ילדים היינו יכולים להסתובב בבית ולהפוך אותו, אך לאבא זה לא היה אכפת. אבל אם היינו נוגעים במקצה, אתם לא יכולים לתאר איך שהיה צועק. זה היה פחד. להפוך את הבית ולשבור אותו - לא קרה כלום, אבל חטא?"

רבינו הגאון רבי משולם דוד סלובייצ'יק זללה"ה, נצר למאורי בריסק ומגדולי מעתיקי השמועה, מעיד על החיים כילד בבריסק בצל האבא מרן 'הרב מבריסק', על תקופת האימה, על הבריחה לווילנא ועל המסע רב התלאות לארץ-ישראל. היה זה מפגש של ראש הישיבה הישיש והנערץ עם קבוצה של תומכי תורה צעירים מקהילתו של הרב רפול בני-יורק, ידידי ארגון 'לב לאחים'. הייתה זו מחווה נדירה, כחלק מהארת הפנים שהעניק נשיא ממלכת בריסק ל'לב לאחים'. ביקורם של האורחים הגיע לשיאו במפגש עם זקן ראשי הישיבות.

הם נכנסו אל הבית בבוקר. הרבנית תחי' הבחינה במצלמות ותהתה: מה? אנחנו גן חיות? היא הביעה את מורת רוחה. ליוו אותם הגאון רבי ברוך שפירא, רבי אליעזר סורוצקין ורבי אברהם זייבלד. 'הראש-ישיבה' האיר להם פניו. הוא שאל את אחד האורחים מאין בא זה השיב: מהקהילה החאלבית בפלטבוש. 'רב-דוד' חיך את חיוכו: "אתם מחאלב? אתם יודעים שגם אני הייתי בחאלב?". הוא נהנה לראות את ההפתעה על פניהם והמשיך: "כשברחנו לארץ-ישראל עברנו דרך סוריה". הם השתוקקו לשמוע את כל הסיפור אך רבי משולם דוד התנצל: "תצטרכו לבוא בערב". הוא האציל עליהם מברכתו ועודד אותם להמשיך ולתמוך ב'לב לאחים' שמקריבים את בניו של הקב"ה. בערב, בשעה היעודה שבה הקבוצה אל הבית לשמוע את הסיפור.

המפגש התקיים לפני עשר שנים בדיוק. בטבת תשע"א. קיבלתי הקלטה מהמפגש ההוא. התבקשתי לא לפרסם אותה בחיי-חיותו. מדי פעם הייתי מאזין ומתרגש. בשל אורחיו הספרדים, דיבר הגרמ"ד ב'עברית' - דבר די נדיר. לעיתים הוסיף ביטויים באידיש והייתי צריך להיעזר באחרים כדי להשלים את התמלול. להלן חלק מהדברים:

"אבא היה רב בבריסק. הוא היה מעורה בכל ענייני העיר. לא כמו היום. הוא שם כמה מקוואות והוא הלך לבדוק את אחד מהם. במקווה יש דין: אם יש זחילה המקווה פסול. אם במקווה יש נקב קטן ויכול לצאת משם מים זה בעיה. בא מישהו לבקר את אבא ואמרו לו שהוא הלך לבדוק את המקווה. כשהוא בא למקום, ראה את אבא שוכב על הקרקע ובודק. על הקרקע ממש. בודק כל מיני דברים. האיש ירד גם הוא על הקרקע והצביע על איזה נקב:

מדור לדור. עם בנו ממשיך דרכו יבדל"ח הנרי"ז

אחרי פסח ת"ש רוסיה כבשה את ליטא, אבל אנחנו כבר היינו עם רישיונות לנסוע לארץ ישראל.

"בהתחלה, כל הישיבות בפולניה ברחו לוויילנא. ישיבת מיר, גרונדא, קמניץ. גם ישיבת ראדין. אולם כשהמצב החמיר, כל ישיבת מיר ובני ישיבות רבים נסעו לאמריקה, שם יש הרבה בני תורה היום. רב אהרון קוטלר גם כן ברח לאמריקה. אולם אנחנו ומיר'ר ראש ישיבה (רבי אליעזר יהודה פינקל) נסענו לארץ ישראל. לאבא הייתה ברירה לנסוע לארצות הברית, אבל הוא בחר בארץ ישראל.

"כל העניין לברוח לוויילנא לא היה לו מקום על פי שכל. כל אחד הבין שאם רוסיה מקימה בסיסים בליטא, זו שאלה של ימים עד שתכבוש גם את וילנא, אך זה מה שהיה. הסיבה שאנחנו ברחנו לוויילנא הייתה כזאת: לאבא הייתה שאלה. בבריסק, בן תורה היה צריך לעבוד בשבת וללכת לבית הספר בשבת, אחרת היו משליכים לבית סוהר. אמרו לאבא: למה אתה נוסע לוויילנא? זה עניין של חודשים. תישאר בבריסק, נכתוב שאתה עובד אצלנו ובאמת לא תעבוד בשבת. אבל אבא בחר שלא להסתמך על כך.

תרופה למכה

"היו אנשים מהצד הרוסי (שוב כאמור מצביע על ה'מפה') שברחו לצד השני, שם הגרמנים עשו להם צרות גדולות, אז הם רצו לחזור. הרוסים פרסמו שמי שרוצה לחזור, יכול לעשות זאת. באו הקומוניסטים באמצע הלילה (הגרמ"ד מסתפק אם היה פרשת קורח, נשא או שלח לך) ולקחו חצי מיליון יהודים - כל אלה שברחו מהצד השני - והכניסו אותם לרכבות. היו שם הרבה זקנים וחולים. הכניסו אותם לקרונות משא של בהמות ושלחו לסיביר. זה היה נורא. גם הרב מטשעבין והרבי מבאבוב היו שם. אבל 'למעיישה' זה היה הצלה. למה הצלה? בגלל שאחר כך גרמניה נלחמה ברוסיה, כבשה את המקום והרגה את כל היהודים, אז אלו שהלכו לסיביר נשארו בחיים. הרבה אמנם מתו שם, אבל חלק

להשכיל בינה. עם התלמידים ששמעו ממנו את קורות חייו

קבר התנאים בחאלב

מישהו שאל שאלה: האם נכון שהאבא פקד בחאלב את בית הקברות?

רבי משולם דוד משיב: "אספר לך מה היה בדרך לארץ ישראל, באנו עם ספינה לתורכיה ונסענו ברכבת עד חאלב. בט"ו בשבט היינו בחאלב. זה היה בשנת תש"א. על יד בית הכנסת היה מקום שהיה כתוב עליו 'קברי התנאים'. באנו וסיפרנו על כך לאבא, שתכף הלך לשם".

היו יהודים בחאלב? היה בית כנסת בחאלב?

"בוודאי. אני עצמי התפללתי בו". רבי משולם דוד חזר לסיפור הקודם: "בבוקר אחד שלי חזר מבית כנסת וסיפר שעל יד בית כנסת יש בית קברות קטן עם מצבות שכתוב עליהם קברי התנאים. אבא תכף הלך לראות זאת. גם אני הלכתי. ואכן ראינו את הקברים המדוברים".

היכן שהיתם בחאלב?

"סידרו לנו בית מלון בשביל 400 דולר (הכוונה כנראה לאותם 400 דולר ששולמו ברוסיה). זו הייתה חברת תיירות. היא סידרה את כל פרטי הנסיעה עד ארץ ישראל".

בלילה. הדלת הייתה נפתחת והיו אומרים: 'אלו ואלו מקבלים רשות יציאה'. אם אתה לא נמצא שם אתה מפסיד. ככה זה הלך. אנשים היו יושבים עם כל המשפחה וכששמעו את השם שלהם, תכף היו רצים לקחת. ככה כולם קיבלו רישיונות. הרוסים ידעו על התעודות המזויפות, אך בחסדי שמים אמרו 'אנחנו יודעים שזה מזויף, אבל תעברו'.

"איך נוסעים? הרי צריכים כסף בשביל לנסוע. היה להם משרד בשם אורביס נסיעות. בשביל לנסוע עם אורביס צריך לשלם ארבע מאות דולר. שאלנו אותם: איך יהיו לנו דולרים? ברוסיה, אם בן אדם החזיק דולרים, תיכף היו לוקחים אותו לסיביר. אמרו לנו: תלכו לקרובים שלכם בארצות הברית, הם יקנו בשבילכם. שאלנו

הרב סורוצקין
נשא דברים ואמר:
"ריבוננו של עולם
כתבת בתורה 'ואך
גם זאת בהיותם
בארץ אויביהם
לא מאסתיים
ולא געלתיים
לכלתם... אירובה
נבשה על ידי
הגרמנים ויש פחד
בכל העולם. מה
שנשאר זה בארץ
ישראל. אם ייכנסו
לכה להרוג את
כולם איך יתקיים
'לא מאסתיים ולא
געלתיים'?"

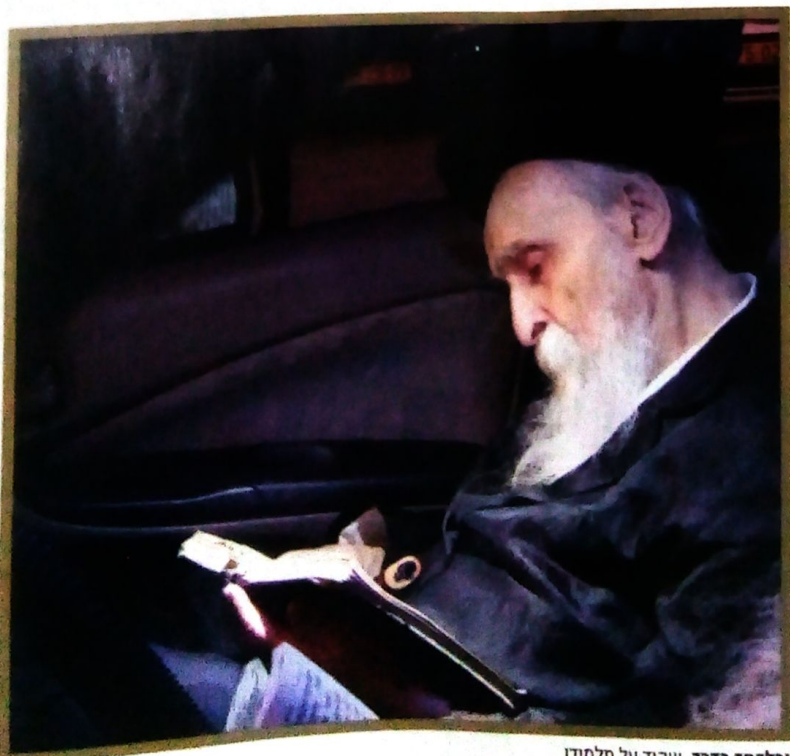
גדול מהאנשים ניצלו.

"למעשה זה היה לטובה ואכן, כשבאו וסיפרו לאבא ששלחו יהודים לסיביר, הוא אמר: 'אי אפשר לדעת מה יהיה יותר טוב'. לנו, כאמור, היו רישיונות לנסוע לארץ ישראל, אבל היה חשש שזוהי לא תיתן לצאת. היה צורך להגיש בקשה לצאת ואבא פחד שעקב כך ישלחו גם אותו לסיביר. כשיושבים כאן ומספרים את זה, זה נראה פחות נורא, אבל אני הייתי חלק מזה. ההחלטה אם להגיש בקשה או לא הייתה נוראית. לבסוף, לא הייתה ברירה. הבנו שלהישאר כאן זה יותר גרוע וכמו כל בני הישיבות, הגשנו בקשה לצאת מרוסיה. לנו ולעוד משפחות היו סרטיפיקטים לעלות לארץ ישראל, ולרב אהרון קוטלר ולעוד רבנים חשובים הייתה רשות להגר לארצות הברית.

"לכל בני הישיבות ובכללם בני ישיבת מיר לא הייתה רשות להיכנס לארצות הברית, אז מה עשו? בחור סיפר שיש איזו מושבה שמי שרוצה לבוא אליה נותנים לו רשות. אז הלכו לשם וקיבלו את הוויזה למקום הזה. זה היה אי אחרי יפן (שוב - מסביר לאורחיו על ה'מפה'). כדי להגיע לאי ההוא, היה צריך לעבור דרך יפן, אז הלכו לבקש רישיונות מיפן והם נתנו. יפן הייתה במלחמה עם רוסיה ושמחה לסייע לאנשים שביקשו לברוח מרוסיה. השגריר של יפן שהעניק לבחורים את הוויזה, צילם אותם כדי להראות בעיתונים של יפן איך זה נראה. לרוסיה נודע הדבר והשגרירות נסגרה אחרי כמה ימים של פעילות. היו בחורים שלא הספיקו לקבל ויזה והכינו ויזות יפניות מזויפות. ככה זה היה".

הגרמ"ד חזר לחשש ששרר עקב הבקשה לאישור יציאה מרוסיה: "באמצע הלילה, כשהיו שומעים מישהו נכנס בחדר מדרגות, כולם התחילו לרעוד שבאים לקחת אותם לסיביר. ככה זה נמשך חודשיים. עד אחרי סוכות. לא ידעו אם הבקשה התקבלה, או שייקחו אותנו לסיביר. אבל בחסד השם יתברך קיבלנו רשות לצאת".

הגרמ"ד מספר כי הרישיונות ניתנו לפרק זמן קצר ביותר: "בקובנה היה מקום שהיה צריך להגיע אליו ב-8 בבוקר או ב-12

ובלכתך בדרך. שקוד על תלמודו

בית שאיבת 'מים שלול'. נראה משמאל אחיו הגאון רבי מאיר זצ"ל

אתה שוכב על פסי הרכבת? הרכבת תהרוג אותך. אז הוא אמר: כן, כן, אני רוצה שהרכבת תהרוג אותי... שאלו אותו: למה יש לך פת לחם? אז הוא ענה: 'עד' שהרכבת תבוא, אני עלול למות מרעב'. ככה זה היה ברוסיה. "השקיעה הייתה בשעה 3 ולפי התכנון היינו צריכים להגיע

מימין לשמאל: מרן הגר"ד פוברסקי, הגר"ח פיינשטיין, הגרמ"ד זצ"ל, יבד"ח אהיינו הגר"א סולובייצ'יק

אותם; אם אין לנו קרובים בארצות הברית, מה נעשה? אז הם אמרו: אם תבואו למשרד ותניחו על השולחן ארבע מאות דולר, יש לכם כרטיס נסיעה. אם יתפסו אתכם מחוץ לדלת עם הדולרים ייקחו אתכם לסיביר, אבל אם תיכנסו בפנים לא ישאלו אתכם שום דבר'. ברחנו מרוסיה בשביל להציל את הדת, אבל לבסוף התברר שזה היה גם הצלת חיים. אם היינו נשארים שמה, יכלו להרוג אותנו.

"על פי השכל, לא היה טעם לברוח לוויילנא וגם לבקש אישור לנסוע לארץ ישראל, לא היה מקום. רואים שהקב"ה סיבב את הסיבות להציל את עולם התורה.

הבחירה בירושלים

"אבא בחר לעזוב את המקום על פי דברי הרמב"ם. (פותח רמב"ם). בזמן הרמב"ם היה גזרים שמד וכך הוא כותב: 'והעצה שאני יועץ לנפשי והדעת שאני רוצה בה לי ולאהובי ולכל מבקש ממני עצה, שיצא מאלה המקומות וילך למקום שהוא יכול להעמיד דתו ולקיים תורתו בלא אונס. ולא יפחד, ויעזוב ביתו ובניו וכל אשר לו, כי דת ה' שהנחיל אותנו גדולה, וחיובה קודם לכל המקרים הבזויים בעיני המשכילים שהם אינם עומדים, ויראת ה' היא שעומדת'. הרמב"ם ממשיך וכותב יותר מזה: 'אבל אם היה המקום מן הגויים, ישראל העומד שם על אחת כמה וכמה שהוא חייב לצאת מאותו מקום וללכת למקום טוב... ואף על פי שמפיל עצמו בסכנה עד שינצל מן המקום הרע שאינו יכול להעמיד דתו כראוי'. כך היה סכנה בסיביר.

"אז למה הוא בחר ארץ ישראל ולא ארצות הברית? באמת בארץ ישראל הייתה סכנה גדולה. הגרמנים כבר היו במצרים, בירות וסוריה. בארץ ישראל היו בטוחים שעוד מעט הגרמנים יגיעו לכאן, אז למה אבא בחר להגיע לכאן? גם כן בגלל הרמב"ם הזה. (ממשיך ומצטט): 'ולא עוד אלא אפילו היו שתי מדינות מישראל, אחת מהם יותר טובה במעשיהם ובמנהגותיהם ויותר מדקדקת ונכנעים למצות מן האחרת, שחייב ירא ה' לצאת מאותה שמעשיה אינם כל כך נכונים, לאותה מדינה טובה'. אבא קבע: 'ארץ ישראל יותר טובה מארצות הברית'.

"באנו לכאן בראש חודש אדר. המלחמה החריפה מאד והגרמנים נחלו הצלחות גדולות. בשבעה עשר בתמוז היו בירושלים עצרות גדולות מאד. אמרו תהילים שבעה ימים בלי הפסק, יום ולילה, בזיכרון מושיע, בשיטבלאך במאה שערים ובבתי ראנד. בשבעה עשר בתמוז עשו עצרת גדולה בישיבת מאה שערים ואמרו תהילים. אני זוכר שהרב סורוצקין נשא דברים. הוא עמד על הבימה ואמר: "ריבוננו של עולם כתבת בתורה 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתם לכלתם...'. אירופה נכבשה על ידי הגרמנים (הדייטש) ויש פחד בכל העולם (פנומען די גאנצע וועלט). מה שנשאר זה בארץ ישראל. אם ייכנסו לפה להרוג את כולם איך יתקיים 'לא מאסתים ולא געלתם'?" כולם פרצו בבכי. אין לכם מושג. בכיות נוראות.

נס ברנבת

"כדי להגיע לארץ ישראל, יצאנו מוויילנא ביום ראשון והגענו למוסקבה ביום שני בלילה. התכנית הייתה לצאת ממוסקבה לאֶדס (אודסה, כיום באוקראינה) ומאדס לנסוע עם ספינה לאיסטנבול שבטורקיה. הנסיעה ממוסקבה לאֶדס אורכת שני ימים. היינו צריכים לצאת ממוסקבה ביום רביעי, כדי להגיע ביום שישי לאֶדס, אך לבאב הייתה שאלה גדולה: הרכבות ברוסיה מאחרות 8 שעות, 10 שעות, זה היה דבר ידוע. ברוסיה סיפרו הלצה: פעם אחת מצאו בן אדם שוכב על מסילת הרכבת עם פת לחם. שאלו אותו: למה

אבל אמרו שהוא היה קשור למשטרה.

"אין לכם מושג איך אבא היה נראה ביציאה. הוא היה אחוז פחד שמא הרכבת תאחר. כשהגענו לקייב, שזה על הדרך ממוסקבה לאדס, הוא אמר: 'אוי הרכבת כבר איחרה שעה, אוי'. אחר כך נאנח בפחד: 'עוד מעט שעה וחצי'. האוירה על הרכבת הייתה ממש כמו ביום כיפור. היו שם אבא, הראש ישיבה רב אליעזר יהודה פינקל ועוד כמה בחורים. כולם אמרו תהילים. היה פחד.

"ביום חמישי בלילה כבר היה חשבון שהרכבת מאחרת ב־3 שעות ושהיא תיכנס בשבת. זה היה נורא. אולם, ביום שישי בבוקר הרכבת החלה לנסוע במהירות גבוהה במיוחד והגענו לאדס חצי שעה לפני השקיעה. המיר'ר-ראש-ישיבה אמר: 'התהילים של הבריסקער-רוב מיהרו את הרכבת'. היה אתנו יהודי אחד ששמו שטיין. לשטיין הזה יש בן פרופסור בהדסה. אגרוסע פרופסור. הייתי אצלו פעם והוא סיפר לי את כל הסיפור כפי ששמע מאבא שלו שהיה אתנו. הרכבת הייתה אמורה להגיע שעתיים לפחות אחרי השקיעה ולמעשה הגיעה חצי שעה לפני השקיעה. נס גלוי. "האנייה יצאה במוצאי שבת מאדס והיינו צריכים לשבות שם. הכינו רכבים שייקחו אותנו איפה שנהיה בשבת, אבל לא נסענו עם האוטו. את החבילות ("הפעקאלאך") שמנו באוטו והלכנו ברגל. במוצאי שבת עלינו לספינה והפלגנו לאיסטנבול ומשם נסענו ברכבת עד חאלב. היינו שני ימים בחאלב. השיעורים הכי טובים שאבא נתן, היו בחאלב (צוחק). משמה נסענו לחיפה. הגענו לחיפה ביום שישי ואחרי שבת נסענו לירושלים.

"לשים את זה על השולחן זה קל, אבל לעבור את זה אני לא מברך את אף אחד. הפחד היה נורא". הגרמ"ד חוזר אל ההשגחה הפרטית שליוותה את משפחתו בעניין. "שום דבר לא היה על פי שכל. על פי דרך הטבע לא היינו צריכים לנסוע לוויילנא. כולם חשבו שהמלחמה תהיה שנה או שנתיים ותיגמר. למה לברוח? אף אחד לא תיאר שהיטלר יהרוג את כולם. מכאן רואים שהקב"ה גונן עלינו כמו אדם שמגונן על ילד קטן. הקב"ה רצה להשאיר את בני התורה בחיים.

"אתם יודעים כמה משפחות היה בבריסק? וכמה נשארו? 15 משפחות. כל האחרים נהרגו. הקב"ה שמר על התורה. התורה היא נותנת חיים לבן אדם".

הגרמ"ד מתייחס לזוויות שראה בבריסק במו עיניו: "התפללתי בבית הכנסת. פתאום אנשים נכנסו ואמרו: הגרמנים באים. היו שם שתי דלתות בבית כנסת. דלת אחד לרחוב ודלת שניה לחצר. תיכף בחרתי בדלת לחצר. ראינו אנשים קופצים מהחלונות. ראיתי יהודי אחד על הרצפה כשגרמני דורך עליו עם הרגל. באותו יום הגרמני ההוא הרג 15 אנשים. זה היה בצום גדליה של שנת ת"ש".

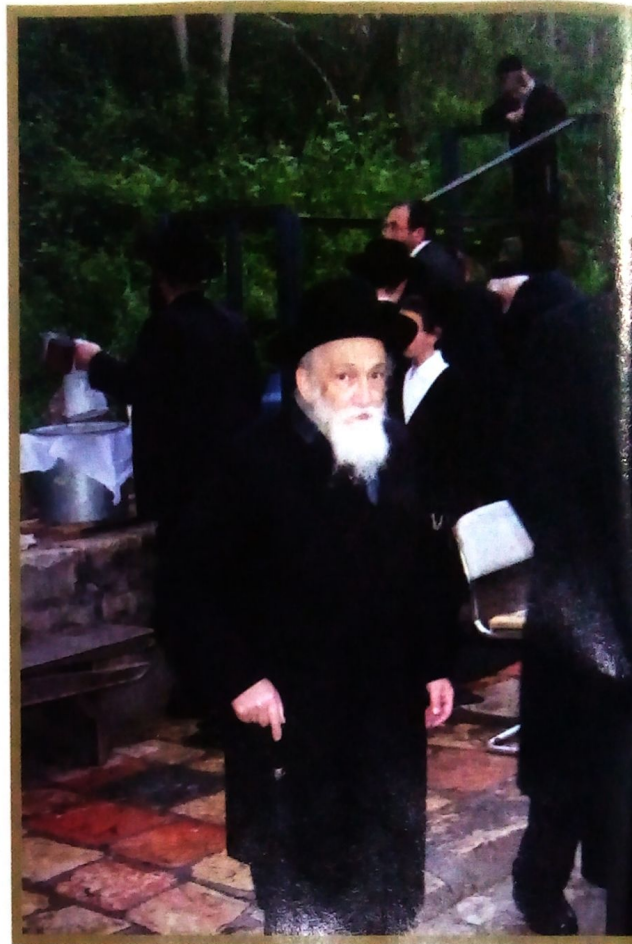
תכלית הבריאה - קיום המצוות

"בשבועות אלו אנו קוראים בתורה שהקב"ה שולח את משה לגאול את ישראל ומבטיח לו שייגאלו ממצרים ויעלו לארץ ישראל ויהיה מעמד הר סיני. באמצע הדרך, כשהיה במלון, בא מלאך להורגו אלא שאשתו לקחה צור ומלה את הילד. זה פלא, הכל תלוי במשה רבינו: היציאה ממצרים, הבחירה של עם ישראל, התורה. בלי מוישה רבינו לא היה כלום. היסוד של עם ישראל זה משה רבינו. פתאום רוצים להרוג אותו ולבטל הכל? הקב"ה נראה אליו בלבת אש, בסנה. זה היה מעמד גדול. אך הכל יכול להתבטל, כי יהרגו אותו. למה? שלא מל את בנו! רואים מזה שעיקר הכול זה קיום המצוות. אם אין קיום המצוות, הכול לא שווה כלום.

"היסוד של עם ישראל זה שמירת התורה והעברתה לדורות הבאים. למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו. לראות המשך לדור הבא. להשפיע עליהם. לחנך אותם טוב. זה היסוד של עם ישראל. לא עליך המלאכה לגמור, צריך להתחיל ותהיה סייעתא דשמיא".

"ראיתי יהודי אחד על הרצפה כשגרמני דורך עליו עם הרגל. באותו יום הגרמני ההוא הרג 15 אנשים"

ב־12. אם הרכבת תאחר ב־3 שעות אנחנו ניכנס בשבת ואסור יהיה לרדת מהקרון. לפיכך אבא החליט להישאר במוסקבה עד אחרי שבת. הגיע ראש הקהילה היהודית במוסקבה ואמר: 'אני מיינץ לכם שלא תישארו. ברוסיה אי אפשר לדעת. אם אפשר לצאת, צריך לעשות זאת מיד'. ראש הקהילה בעצמו היה יהודי

"לבסוף, לא הייתה ברירה. הבנו שלהישאר כאן זה יותר גרוע וכמו כל בני הישיבות הגשנו בקשה לצאת מרוסיה"

ראש הישיבה שלי

הסוכר יאיר וינשטוק חוזר לימים המאירים בהם חבש את סכסלי
ישיבת בריסק בצילו של הגאון הגדול רבי משולם דוד סולובייצ'יק
זצוק"ל. השיעורים הסוערים, העיניים הפקוחות, הסיפורים הדייקניים,
ולקחי המוסר שלא יישכחו לעולם | בצלו חמדתי וישבתי

יאיר וינשטוק

בצילום חמדי. מימין לשמאל: הרב שמואל קליס לאויט"א, כותב השורות בשמחת נישואין, הרב זצ"ל, הרב שלמה מנחם וינשטוק זצ"ל

הקרין את ההדר של נסיך לבית בריסק מכל גינוניו ותנועותיו. כעת הכרתי פן חדש וסוער מאוד של ראש הישיבה היוקד ומוסר השיעור הבוער. הגמרא הגדולה הייתה פתוחה לפניו על השולחן והוא קורא את השורות בשקט. לא עוברות דקה ושתיים והוא מתחיל להגיש ולהרחיח את חדר השיעורים כדור קיטור. עיניו רצות על שורות התוספות מבעד למשקפי הקריאה הגדולים שלו ובקולו הצרוד מעט הוא תמה, "אני לא מבין. התוספות לא ידע את מה שהגמרא בעצמה אומרת בדף הבא? וואס טוט זיך דא" (מה קורה פה) ויותר משהיו הדברים מכוונים אל עצמו, הן נזרקו לעברם של התלמידים כחומר למחשבה ועילה למלחמה, מלחמתה של תורה.

חדר השיעורים היה מתחיל לגעוש ולרעוש. הבחורים והאברכים היו נסחפים בעקבות השאלות הקודחות של ראש הישיבה ומטר תשובות החל לנחות עליו, בקריאות מכל עבר, והוא, משיל מעליו עשרות שנים והופך לבחור ישיבה צעיר בשיא רתיחת התורה, ומתווכח אתנו, תלמידיו הצעירים ממנו בארבעים וחמישים שנה, בברק חדות עלומים בעיניו. שתי ידיו מתנופפות בסערה בשעה שהוא ממטיר עלינו עוד שאלות ומפיל את כל תירוצי הסרק כבניין של קלפים. כשוך הסערה, היה מתחיל לבנות את היסוד אליו חתר. זה לא היה סתם 'איינפאל' (רעיון) אלא מהלך מוצק שהתגלה מתוך השאלות וההעמקה. גם אז לא עשינו לו הנחות, מדי פעם היה עליו לעמול קשות להשתיק מאה וחמישים בחורים ששים אלי קרב, אבל לאחר המאמץ הגדול, קם ועמד הבניין הגדול שבנה. לא בפתאומיות, אלא בתהליך הדרגתי, קומה על קומה, ולאט לאט הבנו שמקודם לא הבנו שום דבר... כעת הייתה הסוגיה ברורה ומחוררת לכל אחד. שאלנו אז את עצמנו, איך בעצם חשבנו מקודם שאנחנו מבינים את הסוגיה?

יחד עם זאת, לא תמיד היו השיעורים כאלה. רבי דוד התאפיין במידת האמת שלו, וכאשר לא היה מה לומר, לא יצר סערות מלאכותיות, אלא הסתפק באי אלו הערות נחוצות להבנת העניין והמשיך הלאה לסוגיה הבאה.

הייתי באמצע שנות הישיבה הגדולה כאשר אחי הגדול הרה"ג רבי חנוך חיים שיחי' עשה חיל בישיבת בריסק, ומדי פעם באתי ללמוד איתו בחברותא בבית המדרש בשכונת אחוזה. ישיבת בריסק של מו"ר הגאון הגדול רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצוק"ל, הייתה מפוצלת באותם ימים לשני בתי מדרש. בסדר בוקר למדו בבית המדרש של שכונת 'כרם' הירושלמית ברחוב מודיעין בואכה 'פורת יוסף', ובסדרים שני ושלישי למדו בבית הכנסת שזכה לשם 'א' א' - קיצור של 'אגודת אחים אנשי אמריקה' ברחוב ראשית חכמה בשכונת 'אחוזה' הסמוכה לגאולה. הריתחא דאורייתא בהיכל הישיבה משכה אותי בחבלי קסמים.

לא ארכו הימים ודפקתי ביד מהוססת על דלת הבית ברחוב עמנוס. את הדלת פתח לי רבי דוד בעצמו. הוא כבר הכיר אותי מהסדרים הרבים בהם ראה אותי בהיכל הישיבה יושב ולומד עם אחי או לבדי. לאחר שיחה קצרה הודיע לי שהתקבלתי לישיבה. הוא דיבר איתי עוד כמה משפטים, ואז: "אוואו זיצט איהר?" שאל אותי. אני שלא הכרתי את האידש הליטאית של פעם, הבנתי את הדברים בתרגומם המילולי "איפה אתם יושבים", ועניתי לו בפליאה "בספסל ליד הבימה". היה ברור לי שהוא שואל אותי היכן אני ואחי יושבים בבית המדרש. לפי תשובתי הבין מיד שאינני מכיר את כפל המשמעות של המילה "זיצט" ושאל בנוסח חדש, "איפה אתם גרים". גם את התשובה לשאלה זו הוא כבר ידע. אחי ואני התגוררנו בבית הורינו בשכונת בתי מונקאטש, אבל הוא רצה להראות לתלמיד החדש את של חביבות וכבוד. כשהוא פונה אליו בלשון רבים "אתם" ולא "אתה".

הייתה זו תחילתה של תקופה חדשה בחיי. למרות שכבר התוודעתי לרמותו הקמאית של רבי דוד, עדיין לא שמעתי את שיעוריו, וכעת, כתלמיד מן המניין, הצטרפתי לתלמידיו שומעי שיעוריו.

רבי דוד בשעת השיעור היה איש אחר לגמרי מזה שהכרתי. עד עתה הכרתי אדם שכל הליכותיו מקרינות מתינות ואיפוק. כל צעד שלו היה מדוד ועל כל הליכותיו נסוך דוק של אצילות. הוא

מעתיק השמועה

רבי דוד, נסיך בשושלת הוהב של בריסק, הביא אתו את כל המשא של הדורות הקודמים, החל מרבי חיים מוולוז'ין דרך הסבא רבא רבי יאשע בער (יוסף דב), הסבא רבי חיים מבריסק, והאבא, רבה הידוע של בריסק, מרן הגר"ז הלוי. הוא היה נערץ בעיניו גם בשעה שהיה עומד על גבינו ללא ויתורים והנחות. הוא חבש כמה כובעים בבת אחת: ראש הישיבה; המשגיח; מגיד השיעורים והאחראי הרוחני והגשמי על כל בחור ובחור שלמד בישיבתו. בבקרים ידענו כי אוי לו לבחור שיגיע לאחר השעה תשע ועשרה, ולכל המאוחר תשע ורבע. הוא בכבודו ובעצמו, עמד בחדר המבוא של בית הכנסת וחיכה למאחרים. לא תמיד אמר משהו. די היה במבט חריף מעיני הזרקורים שלו כדי להעמיד בחור מאחר על מקומו. מדי יום היה מגיע לבית המדרש ומסתובב בין הספסלים, בודק מי נמצא ומי לא. מי מאחר ומי לגמרי לא הגיע. מי לומד ומי מפטט... שעות ההנחה היו גם הן בלתי צפויות. והכל כדי שהבחורים בישיבה יידעו שיש עין צופיה.

בחור אחד שהיה מאחר כרוני זכה לתשואל על איחוריו המרובים. באחד הימים, לאחד התירוצי העשרים בסדרה, שמעתי אותו אומר לו, "יש לך שק שלם של תירוצים ומדי יום אתה שולף אחד..." הלה למד את הלכה ומאותו יום ואילך החל לדייק בלוח הזמנים. כיום הוא נושא משרה בכירה בעולם הישיבות.

זה היה הפן של המשגיח, שאינו עושה חיים קלים לבחורים שכל מאוויים הוא לחיות בנעימים. אבל לעילא מכל דרגין הוא היה ראש הישיבה הנערץ. המסוגף, שביטוי המיושן ברחוב עמוס כאילו נתלש גם הוא מן המאה הקודמת ותריסי הברזל החלודים שלו הפונים אל הרחוב אכן התריסו בפני העולם החדש המודרני: 'אני לא מכיר כך'. הוא תיעב את עולם השקר שנוקם בחוץ, ולכן ביצר את המבצר הביתי שלו עוד יותר כנגד רוחות הזמן. הוא שמר על פך השמן הטהור אותו קיבל מאבותיו והעביר אותו לדורות הבאים. יראת השמים; יראת החטא; דקדוקי ההלכה; האמת ללא פשרות ושנאת השקר והזיוף; ה'פרומקייט' שנבעה ממקור טהור של רצון לשמור על גחלת התורה ללא ויתורים כלשהם; גינוני הקדושה; הצניעות והענווה; יחד עם תקיפותה הידועה של בריסק, שומרת החותם של ההלכה הצרופה ומשמרת מסורת הדורות מבלי זיו של שינוי וסטייה במילימטר אחד.

רבי דוד היה אחרון מעתיקי השמועה לבית בריסק. מן הדור שזכה להכיר את הרב מבריסק ואת כל הדור ההוא. ישבנו בשיעוריו גם בשבתות. בשיעור חומש שהיה מוסר מדי שבת לבחורים שהיו באים אל ביתו בלילות השבת החורפיים. החשכה הייתה שורה בחדר ורק נורה קטנטנה של מצבר שבתי מאירה את החדר. דל היה האור וכמעט אי אפשר היה לקרוא, אבל האור הקלוש די היה בו כדי שנוכל לראות את ראש הישיבה הנערץ כפוף על הספרים וקורא מהמדרשים הרבים, מכילתא, ספרי, תורת כהנים - שהיו מונחים על השולחן כסדר. הוא היה מוסר שיעורים עמוקים ביותר בחומש, בכך לימדנו שכל פסוק בחומש זו סוגיה רחבת אנפין, ולא ווארטים קצרצרים בנוסח העלונים.

רבי דוד היה ממחפשי האמת. הוא רצה לדעת מה היא האמת בפסוק, בראש ובראשונה נתן מקום לאביו מרן הבריסקער רב, לסבו מרן הגר"ח והסבא רבא מרן הבית הלוי, כשהיה מוסר כל מה שיש להם לומר בפרשה, אבל הוא היה מסלסל בדבריהם ומעטרם בהרבה הבנות חדשות ועמוקות ביותר. כמעשהו בלילות שבת החורפיים, כך גם בשבתות הקיץ אחרי הצהריים, ומלבד חידושי התורה הגאונים שלו על הפרשה, היה לו עניין מיוחד במסירת חלק האגדה. הסיפורים של בית בריסק.

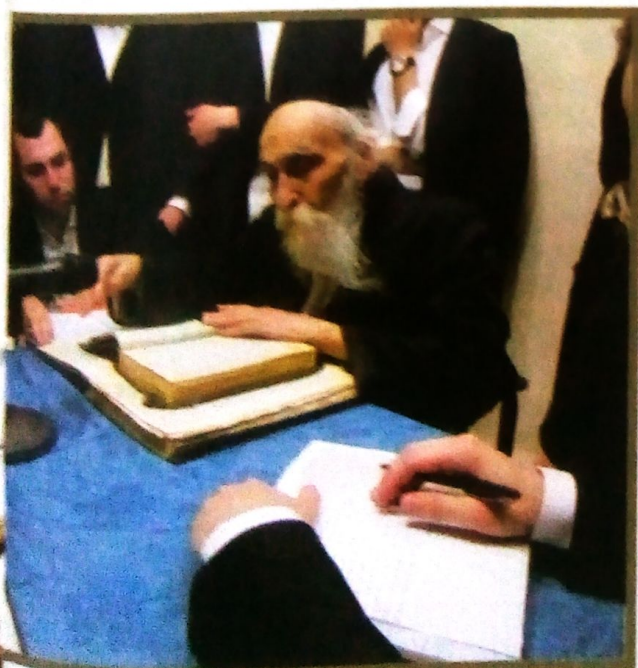
הוא סיפר כל מעשה לכל פרטיו ודקדקויו. למשל, כיצד פגש את הדיין הגאון הצדיק רבי שמחה זליג ריגור זצ"ל, עם תחילת

דרכה של תורה. מימין לשמאל: הגר"א סולובייצקי, הגר"ד שניידסון, הגר"ל אדלשטיין, הגר"ח

המלחמה ופלישת הנאצים לפולין, והלה שאולו בחדרה מה שלום אביו הרב מבריסק. הנער הצעיר השיב לו כי אביו נמצא בעיירת המרפא קרעניצא אליה נסע בגלל מחלת הריאות שלו. חדין - תיאר רבי דוד - הרים את עיניו השמימה והטעיס בבכי חניק את מילות הפסוק "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממוות נפשים" (ברכה שהתקיימה, הרב מבריסק הצליח להינצל עם רוב בניו ובנותיו, בעוד הרבנית וכמה מהילדים נטבחו באכזריות בידי הנאצים, הי"ד). או הסיפור שאמר לנו והקדים "שמעתי אותו מאבי הרב מבריסק שקיבלו מאביו רבי חיים מבריסק שהיה עד ראייה בעת שטיפס וראה מבעד לחלון מעל הדלת, איך אביו הבית הלוי יוצק שיעוה רותחת על ידו כדי לראות האם אש הגיהנום לא תשלוט בו לאחר כלות ימיו ושנותיו, ואכן השיעוה

לא שוכחות דקה ושתיים והוא מתחיל להגשיש ולהרתיח את חדר השיעורים כדוד קימור. עיניו רצות על שורות ההתוספות מבעד למשקפי הקריאה הגדולים שלו ובקולו הצרוד מעם הוא תמה, "אני לא מבין. ההתוספות לא ידע את מה שהגמרא בעצמה אומרת בדף הבא?"

אש כושרת. הגר"ד בעת שמסר את שיעורו

שטובי הלומדים עמלים להבינם ונושאים ונותנים בדברים כבדברי אחד מגדולי האחרונים.

אחד מחבריי לספסל הלימודים בישיבה התחתן בבני ברק, ומכיוון שהיה חסיד ויז'ניץ, התקיימה החופה קרוב לביתו של כ"ק מרן האדמו"ר הישועות משה זצ"ל שכיבד את החתן בהשתתפותו כשהוא חבוש בשטריימל לכבוד השמחה. מיד לאחר החופה יצא הגבאי מחדר הרבי ואמר לראש הישיבה שהרבי מו"ז'ניץ שואל האם ירצה להיכנס לחדרו לביקור נימוסין. הוא ניאות בשמחה ובין שני האישים החלה שיחה שעסקה, איך לא, בלימוד התורה ובחביבות הלימוד. הרבי ציטט את דברי האור החיים "אם היו בני אדם מרגישים את מתיקות זיו התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה", וראש הישיבה הוסיף מדליה כמה וכמה ציטטות מבית אבא שהרבי המארח קיבל בשמחה. הידידות לאורך השיחה הייתה עצומה וכאשר יצא ראש הישיבה מביתו ליווה אותו הרבי אל הרחוב.

באותה שעה נזכרתי בדברים שאמר לנו באחת השבתות בשיעורו על הפרשה: מעשה באחים שכל אחד מהם חיבב מאכל מסוג אחר. זה אהב מאכלי חלב וזה רק מאכלי בשר. כיוון שכך, לא נכנסו האחים איש לבית אחיו. הבשרי לא דרך בבית החלבי וכן להיפך. לימים ירדו שניהם מנכסיהם, זה לא אכל מאכלי חלב ואחיו לא השיגה ידו לקנות בשר. אמרו איש לאחיו, פעם חצץ בינינו משהו. היום שאתה לא חלבי ואני לא בשרי, מדוע שלא נחזור לחיות ביחד זה עם זה. "כך", אמר רבי דוד בחינך, "פעם נחלקו בנייהם החסידים והמתנגדים. כל צד הביא אתו מטען כבד של שיטה שלמה שהייתה מנוגדת בתכלית לשיטה השנייה. הם לא יכלו לחיות בשלום, אבל היום כאשר ירדנו מנכסינו הרוחניים ואין לא את החסידים של פעם ואף לא את המתנגדים של פעם, מדוע לא נחיה בשלום זה עם זה?".

רבי דוד היה סמל לתלמידיו בישיבה אותה הנהיג קרוב לשישים שנה - החל מזמן לא רב אחרי פטירתו של הרב מבריסק, של אהבת התורה, של יגיעת התורה עד כלות, של אהבת האמת ושנאת השקר, הזיוף, הבלוף והחטופה. הוא היה סמל של גבוהות רוח. קומתו הרוחנית הייתה גבוהה מאד רמות מעל הרמה דחיום. שנים רבות עברו מאז זכיתי להסתופף כחמש שנים בין כתלי הישיבה, אבל בכל פעם שהלכתי ברחוב וראיתי אותו צועד כשהוא מוקף בתלמידי הישיבה הנוכחיים, כאשר פניו הקדושות קורנות אור ונוגה של השראת השכינה, רחב לבי בשמחה וחייתי מהרהר שעדיין איננו דור יתום. עדיין יש לנו קשר עם הדורות הקודמים וזכינו שבינינו נמצא ענק הרוח.

חייו של רבי דוד היו מעל הטבע. עוד בעת לימודי בישיבה, סחו לנו התלמידים הוותיקים כי הוא מוקף בבעיות בריאות שונות. מופלג בגבורה גופנית מעולם לא היה, אבל הוא זכה להאריך ימים יותר מכל נצר אחר לבית בריסק. 40 שנה עברו מאז נסתלק אחיו הגדול הגאון האדיר רבי יוסף דב (ר' יאשע בער) ביום ששי ב' אדר תשמ"א ועד להסתלקותו של הגאון האדיר רבי משולם דוד השבוע (כאשר רק צעיר חתניו, הגאון רבי יעקב שיף, שזוגתו היא בתו הצעירה של הרב מבריסק, הצדקת מרת רבקה שיף, נשאר לפליטה מן הבית הגדול ההוא, לאויט"א).

עם הסתלקותו נחתם דור דעה. אך הגרמ"ד לא הותיר אחריו חלל ריק, הוא טיפח במשך עשרות שנים את בנו הגדול, הנסיך לבית בריסק, הגאון רבי יצחק זאב שליט"א, ברא כרעא דאבות, העומד מזה מספר שנים בראש הישיבה, מוסר בה שיעורים נפלאים מחידושי ומחידושי אבותיו, ומנהל אותה ביד רמה על מאות תלמידיה המקוננים כעת יחד עם כל בית ישראל על עטרת תפארת הדור שנטשה את דורנו המיוס, באחת משעותיו הקשות ביותר, ומקווים כולם כי המעיין לא יבוש ומימיו הנובעים מבית מדרשו של הגר"א מוילנא ימשיכו לפכות בעוז, לא ייבש המעיין ולא ייקצץ האילן.

חייו של רבי
דוד היו מעל
הטבע. עוד
בעת לימודי
בישיבה, סחו
לנו התלמידים
הוותיקים כי
הוא מוקף
בבעיות
בריאות
שונות. מופלג
בגבורה גופנית
מעולם לא
היה, אבל הוא
זכה להאריך
ימים יותר
מכל נצר אחר
לבית בריסק

הגרמ"ד ורבי דוד

הרותחת ניגרה בשפע על הזרוע אבל מול עיניו המשתאות של רבי חיים, היד נשארה חלקה ובריאה ללא סימני כוויה כלל, ועוד כהנה וכהנה סיפורים נדירים מבית בריסק שנמסרו בידי ואותם העביר בדייקנות מרבית ובזהירות גדולה כגופי תורה ממש.

חיבור לדורות קודמים

רבי דוד לא רק העתיק את השמועה. מלבד שיעוריו של אביו הרב מבריסק היה הגרמ"ד בעצמו מחדש ענק שכתב לאורך כל חייו אלפי גיליונות של חידושי תורה גאוניים על מסכתות רבות בכתב ידו המיוחד. בכל נושא שלמד היו לו חידושים עמוקים ויסודיים

ניתוק מהעולם הזה. עם אחיינו הגר"ח פיינשטיין